

Význam události klesá se čtvercem vzdálenosti

Bylo slunné pozdní dopoledne v červenci 1995, když policie v jednom satelitním městečku nedaleko Prahy obklíčila šefa gangu tzv. orlických vrahů Karla „Karlose“ Kopáče. Šlo o známý gang čtyř mužů a jedné ženy, kteří zavraždili minimálně pět lidí, vesměs podnikatelů. Jejich specialitou bylo, že své oběti strčili do sudu s louhem a shodili z mostu do Orlické přehrady.

Kopáč, bývalý elitní policista, který byl po auto-nehodě z roku 1994 upoután na invalidní vozík, se v domě zabarikádoval a vyhrožoval sebevraždou. Policie s ním tři hodiny vyjednávala. Bylo krátce před sedmou hodinou a již se zdálo, že se Kopáč policii dobrovolně vzdá, když se na scéně objevila reportérka TV Nova Věra Dušková s přenosovým vozem. Kopáč se domníval, že na něj policie ušila „boudu“, a jednání striktně ukončil. Velitel zásahu Doucha, který Kopáče sám přesvědčoval, byl vzteky bez sebe. Řval na reportérku a vyhrožoval stíháním za zmaření úředního výkonu a vůbec vším možným. Byl přesvědčen, že v policejních řadách je „práskač“, který televizi informoval, a přísahal, že si to s dotyčným a s Novou vyřídí.

Překvapená Dušková ovšem vůbec netušila, u jaké události se to ocitla. Poslali jsme ji tam jen proto, že nám volali sousedé. Prý je u nich mimořádná koncentrace policejních aut a něco se děje. Měli jsme štěstí, protože - kromě samotné události - jsme v místě zásahu měli signál. Tehdy ještě satelitní spojení pro přímé vstupy neexistovalo a náš ENG vůz (Electronic

news-gathering truck) potřeboval přímé spojení na pozemní vysílač.

Podobné příhody byly tehdy běžné. Patřilo k naprostému standardu, že zpravodajství TV Nova bylo u všeho důležitého. Stejně tak platilo, že pokud byla nějaká událost kýmkoli natočena, záznam se dostal k nám do redakce. Všichni prostě věděli, že Nova musí být u všeho, co se kolem nás děje.

Někdy - jak to ve zpravodajství často bývá - nám pomohly náhody. Jedno páteční odpoledne zavolal vedoucímu vydání neznámý muž a vyprávěl stěží uvěřitelnou historku. Povídali si s kamarádem po telefonu, když se k nim náhle propojil jiný hovor. Chvíli byli zticha a poslouchali. Šlo o rozhovor dvou mužů, z nichž jeden velmi pedantským způsobem instruoval toho druhého, co má všechno udělat. Naším posluchačům se zdál ten hlas poněkud povědomý, tak zůstali dál zticha a poslouchali. Za chvíli nabyli jistoty, že ten instrující hlas patří prezidentu republiky Václavu Havlovi. Zcela výbušný byl ovšem obsah hovoru. Instrukce Václava Havla, které dával tomu druhému, se týkaly nějaké svatby.

Zde je nutné předeslat, že tato událost se odehrávala v době po smrti Olgy Havlové, kdy Václav Havel již nějakou dobu chodil s Dášou Veškrnovou. Proto takovou informaci nemohl ani volající muž a ani vedoucí vydání brát na lehkou váhu. Museli jsme ji ovšem ověřit. Havlův mluvčí Láďa Špaček zpočátku statečně zatloukal, takže jsem nakonec musel trochu blufovat a tvrdit, že máme nahraný hovor Václava Havla a že ho večer pustíme. Na to Láďa připustil, že na tom může něco

být, a zanedlouho jsme dospěli k dohodě, že pustíme informaci, že se Václav Havel v nejbližších dnech ožení. K tomu samozřejmě došlo hned následující sobotní dopoledne, kdy si na žižkovské radnici vzal svoji Dášku. Samozřejmě jsme u toho byli.

Naši informátoři nám během večera ještě několikrát volali a vyptávali se, jak se svatba vyvíjí. Byli zcela unesení představou, že se připletli k takové - jak sami říkali - historické události. Prý se ten večer na všechno vykašlali a jen spokojeně popíjeli.

A tak nám nosili, co kdo natočil, každou zajímavou událost nebo kuriozitu. Speciální případ tvořili samozřejmě bouračky a kriminální případy. Původně jsme zkoušeli po vzoru některých amerických televizí odposlouchávat záchranku nebo policii, ale brzy se ukázalo, že to vůbec není třeba. Záchranáři a policisté nám nosili exkluzivní obrázky sami. Byli jsme samozřejmě okouzleni možností informovat, navíc mimořádně autenticky, o událostech, které předtím nikdy nebyly na obrazovce. Na pozůstalé jsme tehdy nebrali příliš zřetel. Úplně na počátku jsme vysílali záběry, které by si dnes ani ve snu nikdo nedovolil odvysílat: detaily mrtvých obětí dopravních nehod, autentické záběry vyřezávání zraněných z nabouraných aut a bylo nám přitom celkem jedno, že dotyční třeba později zemřeli. Díky těmto reportážím, jejichž syrovost jsme později samozřejmě mírnili, vznikla teze o zprávách, kde tečou potoky krve a které tím způsobily obrovský úspěch zpravodajství TV Nova. Úspěch, který rozjel nejen prime time každého dne, ale i celou televizi. Úspěch, ze kterého těží televize dodnes.

Ale diváci vůbec netouží po krvi ani po tom vidět každý den minimálně jednu mrtvolu. To je příliš znepokojující, zejména v půl osmé večer. Kvůli potokům krve by se zpravodajství nikdy nestalo tak oblíbeným pořadem. Diváci totiž touží po něčem úplně jiném.

Na koncepci zpravodajství jsem byl s Vladimírem Železným domluven ještě předtím, než jsme licenci dostali. Hlavním inspiračním zdrojem, pokud jde o způsob moderování - nikoli ale o stavbu samotných reportáží, byl uvolněný styl tehdejších moderátorů britské Sky News. Později jsme se nechali rovněž inspirovat způsobem moderování v amerických zprávách. Nedíval jsem se ale na spíše konzervativní zpravodajské relace velkých federálních sítí (ABC, CBS, NBC), kde bylo prodejním artiklem novinářské renomé hlavních hvězd (Peter Jennings, Dan Rather a Tom Brokaw). Zajímavé byly naopak místní zprávy, kde se to hemžilo nejdivočejšími nápady.

ČT tehdy vysílala zprávy, které se svým stylem podobaly Tagesschau, večerní zpravodajské relaci ARD, jak ji ve své tradiční podobě vysílají pořád. Ovšem s tím rozdílem, že ČT začínala pokaždé tím, co ten den dělala vláda, prezident a parlament, zprávy byly - stejně jako za komunistických dob - plné přiletů a odletů oficiálních delegací.

Rozhodli jsme se tenkrát pro přímý střet, tedy vysílat zprávy ve stejný čas jako ČT. Mnozí kolegové to pokládali za sebevraždu. Půl osmé byl ale v Čechách tradiční čas na zprávy, minimálně do té doby, než ČT přesunula své zprávy nejdříve na čtvrt na osm a pak na sedmu. Podobným tahem byla i volba názvu „Televizní noviny“, což byl původní název komunistické

zpravodajské relace, který ČT jako dědic komunistické Československé televize sama raději opustila.

Nasadit stejný pořad proti stejnému má své výhody především v destrukci protivníka, musíte ale nabídnout nějakou přidanou hodnotu, kterou konkurence nemá. Pak skutečně vystavíte diváky krutému rozhodování a nedovolíte jim uniknout k jinému typu pořadu. Výhodou je i to, že v případě úspěchu svého konkurenta skutečně zdecimujete. Funguje to samozřejmě snáze při omezeném množství kanálů. Pokud ale nenabídnete zajímavější variantu toho, co má soupeř, dopadnete jako TV Prima. Ta po příchodu Pavla Zuny postavila své - pouze vnějšími prvky pozměněné - zprávy proti zprávám na TV Nova. Diváci se jeden večer ze zvědavosti podívali, a když zjistili, že jde v podstatě o totéž, zase se vrátili zpět. Na Primě byli první den nadšeni, zatímco na Nově zavládlo zděšení, ale pak Prima musela kapitulovat a přesunout zprávy do původního času.

Prvním okruhem tedy byly formální změny. Nejviditelnější novinkou bylo v té době v Čechách neznámé použití dvou moderátorů. Kateřina Fričová sice kroutila hlavou, proč mají být moderátoři dva, když úplně stačí jeden, a nechápala, že dva si spolu mohou povídat a - pokud to dělají přirozeně a nenuceně - zakládá to mnohem bližší kontakt s divákem. Samozřejmě nesmějí jen číst předem připravený text, jako to dost často vidíme. Takzvaní profesionálové z ČT pak při konverzacích našich moderátorů občas omdlávali, protože jsme zpočátku zkoušeli opravdu netradiční formy, když jsme třeba před reportáží o chovu vepřů dali moderátorům na hraní malé živé selátko.

Dalším tehdy v Čechách neznámým prvkem byla přítomnost reportéra v obraze. Ta opět přináší mnohem osobnější komunikaci s diváky. Navíc může reportér vystupující v reportáži výborně překlenout ty situace, když nemáte k dispozici žádnou obrázku z dotyčné události. Takže když nás někde nepustili, tak se reportér prostě postavil na místo a odehrál všechno sám. Reportéři byli většinou vynalézaví a vymýšleli skutečně originální situace pro své promluvy do kamery, větší problém byl s kameramany, kteří přišli většinou z ČT, aby je natočili.

Velkou pozornost jsme věnovali stavbě jednotlivých reportáží. Jednou z důležitých věcí je samozřejmě autenticita. Každá zpráva musí být prostě biják, který vás okamžitě vtáhne doprostřed události nebo prostředí. Ideální je, když reportáž začne akcí doprovázenou autentickým zvukem. Je to naprostý opak některých současných praktik, kdy se pro zvýšení emocionálního účinku podbarvují zprávy tklivou muzikou.

Stejně potřebné je, aby jednotlivé zprávy byly dramatické. A to platí o to více, pokud jde o zprávy z politiky nebo ekonomiky. Vždy je dobré najít někoho, kdo má na věc opačný názor, což je - kromě zdramatizování zprávy - užitečné i ukázkou, že existují také jiná řešení. U politických zpráv to nebylo v dobách nadšeného budování kapitalismu úplně jednoduché a později nám někteří vládní pravicoví politici vyčítali, že jsme svým hledáním alternativního názoru pomohli etablovat levicovou opozici. Ale i to k demokracii patří.

Útok na emoce se ovšem musí odehrávat v mezích prostředků zpravodajství. Za zcela nepřijatelné

pokládám používání zpomalených záběrů dramatických událostí podmalovaných tklivou hudbou. Ve zpravodajství velkých světových stanic nic takového neuvidíte.

Ovšem asi úplně nejdůležitější věcí je srozumitelnost onoho krátkého příběhu, kterým by každá reportáž ve zprávách měla být. Zpráva musí mít nějaký začátek, kde diváka rychle vtáhnete do děje nebo do problému, prostředek, kde se rozebere problém nebo odvyprávíte, co se stalo, a konec, který v něco vyústí. Nechtěli jsme diváky moc unavovat, takže minuta a půl byl už prostor pro velice důležitou věc, pro běžnou reportáž musela stačit minuta. Ale i ta minuta musí mít svůj děj. Nikdy nesmí být zpráva jen pouhým výkřikem, že někdo něco řekl nebo se někde něco přihodilo. U diváků večerních zpráv také nelze předpokládat jakoukoli znalost souvislostí. Největšího úspěchu dosáhnete, pokud budete při psaní každé zprávy předpokládat, že diváci byli minimálně tři měsíce v poušti a nic nevědí. V tom spočívá - kromě jiného - neúspěch nového modelu hlavní zpravodajské relace, se kterým přišla Česká televize v roce 2012. Často obtěžují lidi neúnosně dlouhými reportážemi, často o okrajových a zcela neaktuálních tématech, zatímco o důležité aktuální události řeknou dvě věty. Takový výkřik do tmy v divácích vůbec nic nezanechá a vlastně ho ani nezaznamenají. Naopak ucelený příběh je většinou zaujme.

Se srozumitelností souvisí i názornost. Nestačí věci jen říkat, nutné je, aby je divák zároveň i viděl. Proto je třeba, kde to je trochu možné, informaci zdvojit, tedy názorně ukázat, o čem zrovna mluvím. Zejména u ekonomických zpráv, kde většinou neexistují zajímavé

obrázky, je lepší místo ilustračních záběrů používat grafiku. To bylo tehdy také novum. S postupujícím vývojem počítačové grafiky jsme začali používat i animace událostí, jako jsou havárie, přírodní katastrofy a podobně. Nejde o nic samoučelného, takové názorné demonstrace jsou často obecně užitečné. Například ve své době se díky operaci ruského prezidenta Jelcina všem názorně ukázalo, co to je bypass.

Jestliže naši moderátoři museli mít zkušenost před kamerou, aby zvládli přirozený a uvolněný projev, vypadali důvěryhodně a mohli se stát skutečnými hvězdami, za reportéry jsem naopak hledal nové, neokoukané tváře, a především skutečně kvalitní novináře. A to se podařilo. Většina přišla z novin, občas někdo i z rádia, byli to dobří novináři, z nichž se každý specializoval na něco jiného a měl svoje zdroje. Ostatně pokud někdo nepřinesl do týmu něco jedinečného, většinou po čase odešel. Šlo o partu velice různorodou. Na jedné straně Tomáš Smrček, poctivý novinář, byť trochu svérázný a uzavřený člověk, který přišel k novinářině až po převratu, na druhé straně z komunistických sdělovacích prostředků protřelí mazáci, jako byl třeba vedoucí vydání Honza Martínek. Tým doplnili mladí kluci, jako byl třeba Marek Vítek, kteří moc zkušeností neměli, zato byli velice otevření k novému způsobu práce. Jediné, s čím měli opravdu problém, byla náhlá popularita, a občas tedy nevěděli, co se s nimi děje. Všichni jsme se ale televizní řemeslo učili, nikdo nebyl zatížen žádnými stereotypy jako lidé z ČT.

Reportéři nastupovali tři měsíce před zahájením vysílání. Nejdřív prošli teoretickou přípravou, později

již zkoušeli něco natočit a ustříhat. Na Silvestra 1993 ráno jsme měli projekci prvních reportáží, které každý reportér natočil. Vzpomínám si, že mě pojala hluboká deprese, že tohle nemůže dobře skončit a že vysílání zpráv bude malér. Ale dokázali jsme se za ten měsíc dát do formy a za tři měsíce po začátku vysílání jsme dosáhli stejné sledovanosti, jakou měly zprávy na ČT. Pak už jsme jen stoupali vzhůru.

Ted' šlo o to naplňovat každý den co nejdůsledněji zvolený model. Výhoda, ale zároveň i krutost zpravodajství spočívá v tom, že jde o velice efemérní produkt, byť se značka - což znamená především způsob komunikace - buduje dlouho a musí se pořád potvrzovat. A tak se každý den vrhají týmy reportérů na nějakou událost a všichni se předhánějí ve snaze získat co nejvíc informací a obrázků, které ostatní nemají. Jsou to nervy, všechno se stíhá a odevzdává na poslední chvíli. Večer se výsledek celodenní práce s velkou slávou odvysílá a vzápětí zemře. Druhý den už je zajímavé něco jiného, na co se zase všichni vrhnou, a tak to jde pořád dokola. Proto musí televizní zpravodajství běžet jako dobře namazaný stroj, ale i tak je třeba každé ráno - nejlépe s pořádným rámusem - nahodit motor. Zpravodajství, obzvláště to televizní, je v podstatě polovojenská organizace.